

Grammatica en uitspraak NI02_37

Syllabus

ZO

**DAT WAREN
DE REGELS**

**DAN GAAN WE
NU OVER NAAR
DE REALITEIT**

Loesje

Postbus 1040 8001 SA Arnhem www.loesje.nl

*onderdelen: Theorie – Doe wat met grammatica en Klare taal
Uitspraaktrainer in de les*

*Praktijk – Doe wat met grammatica
Trefwoord II*

<i>Inhoud</i>	<i>Pagina</i>
1 SUBSTANTIEF	3
1.1 MEERVOUD OFTEWEL PLURALIS	3
1.2 VERKLEINWOORDEN	5
1.3 LIDWOORDEN	9
2 ADJECTIEF.....	10
2.1 ONBEPAAALDE WOORDEN EN ADJECTIEF	10
2.1 ADJECTIEVEN MET AFFIXEN	10
3 WERKWOORD.....	12
3.1 OVERZICHT VAN DE TIJDEN	12
3.2 DOEN EN MAKEN	13
13	
3.3 AFGELEIDE EN SCHEIDBARE WERKWOORDEN	16
3.4 DUBBELE INFINITIEF	18
3.5 ZOULDEN	19
3.6 WEDERKERENDE WERKWOORDEN	21
4 TELWOORD	21
5 VOORZETSELS	25
5.1 WERKWOORDEN MET VASTE VOORZETSELS - UITDRUKKINGEN	26
6 ER.....	31
7 INDIRECTE REDE	32

1 Substantief

1.1 Meervoud oftewel pluralis

2.2	Onregelmatige meervouden	
	Enkele categorieën van substantieven hebben een onregelmatig meervoud. Hier vind je een selectie.	
2.2.1	Verandering van klinker (korte klank wordt lange klank)	
	de stad	de steden
	het lid	de leden
	het schip	de schepen
2.2.2	Korte klank wordt lange klank	
	het glas	de glazen
	het bad	de baden
	de dag	de dagen
	het dak	de daken
	de weg	de wegen
	het spel	de spelen
	het gebed	de gebeden
	de god	de goden
	de oorlog	de oorlogen
	het slot	de sloten
2.2.3	Meervoud op <i>-eren</i>	
	het kind	de kinderen
	het ei	de eieren

2.2.4 Meervoud op *-ien*

de koe	de koeien	Spreek uit [koejen].
de vlo	de vlooiën	Spreek uit [vloojen]. (o verdubbelt vanwege de lange klank)

2.2.5 Meervoud op *-ingen*

het aanbod	de aanbiedingen
de raad	de raadgevingen

2.2.6 Twee meervouden zonder verschil in betekenis

a Latijnse woorden

de datum	de data	of	de datums
het atheneum	de athenea		de atheneums
het museum	de musea		de museums

b Woorden op *-man*

de zeeman	de zeemannen	of	de zeelieden
de werkman	de werkmannen		de werklieden

c Sommige substantieven die eindigen op *-or*

de radiator	de radiatoren	of	de radiators
de professor	de professoren		de professors

2.2.7 Twee meervouden met verschil in betekenis

het blad	de bladeren (van een boom)
het blad	de bladen (van een boek)
het been	de benen (lichaamsdelen)
het been	de beenderen (botten)
het bal	de bals (dansfeesten)
de bal	de ballen (om mee te spelen)
het middel	de middels (tailles)
het middel	de middelen (manieren om iets mogelijk te maken)
het pad	de paden (om te wandelen)
de pad	de padden (dieren)

het schot	de schotten (tussenwanden)
het schot	de schoten (van een geweer)
de Schot	de Schotten (mensen uit Schotland)
het spel	de spellen (monopoly, Twister, schaakspel)
het spel	de spelen (een evenement – bv. de Olympische Spelen)
de letter	de letters (van het alfabet)
de letter	de letteren (de kunst van het schrijven)
het stuk	de stukken (delen van een geheel; voorstellingen)
het stuk	de stuks (hoeveelheden)

2.2.8 Alleen meervoud

Sommige woorden bestaan alleen in het meervoud.

de hersenen (ook: de hersens)
 de financiën
 de mazen

1.2 Verkleinwoorden

3

Het verkleinwoord – De diminutief

→ Je vormt het verkleinwoord gewoonlijk met de uitgang *-je*. Het verkleinwoord is altijd een het-woord.

de fles	het flesje
het boek	het boekje
het huis	het huisje

→ Voor de uitspraak moet je vaak meer dan *-je* toevoegen. Soms moet je ook een letter veranderen (bv. g > k, m + pje).

de koe	het koetje
de kom	het kommetje
de ketting	het kettinkje
de boom	het boompje

Voor het vormen van verkleinwoorden zijn er enkele regels.

3.1 Verkleinwoord op *-tje*

3.1.1 Substantieven die eindigen op *-l*, *-n*, *-r* waarvan de laatste lettergeep onbeklemtoond is en substantieven die eindigen op *-l*, *-n*, *-r* en een lange klank bevatten.

de tafel	het tafeltje
de kamer	het kamertje
de stoel	het stoeltje
het sein	het seintje
het vuur	het vuurtje

 Jongen wordt *jongetje*! De *-n* valt weg.

3.1.2 Substantieven op *-w*

de leeuw	het leeuwtje
het interview	het interviewtje

3.1.3 Na een afkorting, een letter of een cijfer schrijven we een apostrof.

cd'tje, e'tje, A4'tje

uitzondering: l'etje, m'etje enz.

3.1.4 Eén enkele klinker aan het einde van een woord wordt verlengd.

opa	opaatje	a > aa
foto	fotootje	o > oo
paraplu	parapluutje	u > uu
cafe	cafeetje	é > ee
ski	skietje	i > ie

3.1.5 We schrijven een apostrof na een *u* die als *oe* uitgesproken wordt en na een medeklinker + *y*

tiramisu [oe]	tiramisu'tje
baby	baby'tje

3.2 Verkleinwoord op *-etje*

3.2.1 Substantieven op *-m*, *-n*, *-l*, *-r* met een korte klank of waarvan de klinker in de laatste lettergreep kort en beklemtoond is

→ De eindmedeklinker verdubbelt.

de kam	het kammetje
de vriendin	het vriendinnetje
de zon	het zonnetje
het hotel	het hotelletje
de snor	het snorretje

3.2.2 Sommige eenlettergrepige substantieven op *-b*, *-g* en *-p* met een korte klank

→ De eindmedeklinker verdubbelt.

de slab	het slabbetje
de big	het biggetje
de kip	het kippetje

3.2.3 Eenlettergrepige substantieven op *-ng*

de ring	het ringetje
de wang	het wangetje

3.3 Verkleinwoord op *-pje*

3.3.1 Substantieven op *-lm* of *-rm*

de film	het filmpje
de worm	het wormpje

3.3.2 Substantieven op *-m* waarvan de laatste lettergreep onbeklemtoond is of substantieven op *-m* die een lange klank bevatten

de bodem	het bodempje
het raam	het raampje
de bloem	het bloempje (ook: bloemetje)
het rijm	het rijmpje
de boom	het boompje

3.4 Verkleinwoord op *-kje*

→ Bij veel meerlettergrepige substantieven met een onbeklemtoonde uitgang *-ing* verandert *g* in *k*.

de ketting	het kettinkje
de beloning	het beloninkje

→ Maar niet bij allemaal! Soms heb je ook de uitgang *-etje*.

de lieveling	het lievelingetje
de wandeling	het wandelingetje

3.5 Korte klank wordt lange klank

het gat	het gaatje
het blad	het blaadje
het glas	het glaasje

3.6 Alleen verkleinwoord

→ Sommige substantieven bestaan alleen als verkleinwoord.

het meisje, een beetje, het sprookje, het toetje, het zuurtje, een dutje, een doetje, een watje

3.7 Verkleinwoord met andere betekenis

→ Sommige substantieven krijgen een andere betekenis als verkleinwoord. In het volgende lijstje betekent het verkleinwoord 'een portie' of 'een eenheid van het basiswoord'.

het bier	het biertje (een glas bier)
de wijn	het wijntje (een glas wijn)
de hap	een hapje (iets kleins om te eten)
de chocolade	het chocolaatje (een stukje chocola, een praline)
het brood	het broodje (een klein broodje met beleg)
het riet	het rietje (om mee te drinken)

3.8 Verkleinwoorden van andere woordsoorten

Ook sommige adjectieven, bijwoorden of telwoorden hebben een verkleinwoord.

met z'n drietjes	(< drie)
losjes gekleed	(< los)
Hij zit er warmpjes in.	(< warm)
Ik kom strakjes even bij je langs.	(< straks)
Mijn kamer is erg netjes nu.	(< net)
Heb je eventjes tijd voor mij?	(< even)
Hij kwam stilletjes de trap op.	(< stil)

1.3 Lidwoorden

Les 10

Bij een zelfstandig naamwoord hoort meestal een **lidwoord**: *de*, *het* of *een*.

De en **het** zijn bepaalde lidwoorden. Dat wil zeggen dat je weet wie of wat er bedoeld wordt.

Het lidwoord **een** is onbepaald; het geeft één uit meerdere aan. Er zijn meer hoge pieten, maar er is maar één ROC in de stad. Er is ook maar één Amsterdamsestraat.

Lidwoorden

De, het, een

Zie je die man daar? Dat is **een** behoorlijk hoge piet!

Hij is **de** baas van **het** ROC hier in **de** stad.

Een hoge piet? Wat betekent dat?

Dat betekent dat hij **een** belangrijke man is.

Waar staat **het** ROC?

In **de** Amsterdamsestraat.

Met nadruk:

Koninginnedag is **dé** feestdag van Nederland.

Albayrak is **hét** voorbeeld van geslaagde integratie.

De

Het gebruik van het goede lidwoord is niet makkelijk.

De meeste zelfstandige naamwoorden zijn *de*-woorden, zoals:

- **persoonsnamen**: de bakker, de slager, de baas, de docent, de cursist
- **alle meervoudsvormen**: de dieren, de vogels, de cursisten, de docenten
- **langere woorden die op -ing eindigen**: de regering, de betaling, de uitnodiging
- **woorden die eindigen op -tie, -thie en -sie**: de politie, de traktatie, de empathie, de fusie
- **woorden die eindigen op -or**: de motor, de professor, de perforator
- **familie**: de vader, de moeder (maar *het* kind!), de tante, de oom, de opa, de oma
- **woorden uit het Latijn**: de programmeur, de adviseur, de auteur, de directeur
- **woorden met een vrouwelijke uitgang**: de danseres, de zangeres, de directrice

Het

Maar er zijn ook veel *het*-woorden, zoals:

- **verkleinwoorden**: het vogeltje, het jongetje, het tafeltje, het lampje
- zelfstandig gebruikte **werkwoorden**: het koken, het eten, het schrijven
- woorden die beginnen met **be-, ge-, ver- en ont-**: het begin, het geheim, het verhaal, het ontbijt
- woorden die eindigen op **-isme, -asme, -ment, -um, -aal en -eel**: het fanatisme, het enthousiasme, het isolement, het centrum, het ideaal, het personeel

Geen lidwoord

Soms is een lidwoord niet nodig: Ik gebruik nooit suiker. Wil je water, thee of koffie? Suiker en water zijn soortnamen, net als koffie en thee. Maar als je over een bepaalde pot thee of koffie praat, moet je het lidwoord wel gebruiken: *De* thee is heet. *De* koffie is klaar. *Het* water staat hoog.

Meer voorbeelden van gebruik zonder lidwoord: Melk is wit. Brood is gezond. Goud en zilver zijn edelmetalen. Van hout maakt de timmerman meubels.

Bij vaste verbindingen wordt ook geen lidwoord gebruikt: *naald en draad; met vlag en wimpel; dag in, dag uit; voetje voor voetje*. Na *zonder*, *met* en *per*: *zonder jas, zonder veel woorden, met korting, per schip, per trein*.

2 Adjectief

2.1 Onbepaalde woorden en adjectief

2.2 In combinatie met de onbepaalde woorden *iets, niets, veel, weinig, wat, genoeg* ... krijgt het zelfstandige adjectief een -s (van de genitief).

Heb je iets moois gezien?
De weerman heeft weinig goeds voorspeld.
Is er genoeg lekkers in huis voor het feest?

2.1.7 Een adjectief na *iets, niets, wat, veel, weinig, al dat* krijgt een -s.

Wil je nog **iets** zoets?
Dat voorspelt **weinig** goeds.
Hij kon maar niet genoeg krijgen van **al dat** lekkers.

2.1.8 *Alles, iets* en *niets* met een voorzetsel hebben ook een alternatieve vorm. Beide vormen zijn gelijkwaardig in gebruik.

De kat speelt **met alles**.
Hij dacht plots **aan iets**.
Ik geloof **in niets**.

De kat speelt **overal mee**.
Hij dacht plots **ergens aan**.
Ik geloof **nergens in**.

2.1 Adjectieven met affixen

6.2 Adjectieven gevormd met behulp van prefixen

Prefixen gebruik je om de basisbetekenis van een adjectief te veranderen.

6.2.1 Ontkennende prefixen zijn bijvoorbeeld: *a-, anti-, contra-, in-, niet-, on-*.

atypisch, anti-Amerikaans, contraproductief, incompetent, niet-actief, ongevaarlijk

6.2.2 Versterkende prefixen zijn bijvoorbeeld: *aarts-*, *door-*, *super-*, *over-*, *kei-*, *mega-*.

aartsmoeilijk, doornat, superinteressant, overgevoelig, keileuk, megadruk

6.2.3 Daarnaast zijn er nog een heleboel prefixen van vreemde oorsprong, zoals *extra-*, *inter-*, *multi-*, *pro-*, *pseudo-*, *para-*, *poly-*, *post-*, *trans-*, *hyper-*.

extralegaal, intercultureel, multi-inzetbaar, procommunistisch, pseudo-intellectueel, paramilitair, polyvalent, postdoctoraal, transseksueel, hypernerveus

6.3 Adjectieven gevormd met behulp van suffixen

Met *suffixen* leid je adjectieven af van werkwoorden, substantieven en andere adjectieven.

6.3.1 De suffixen *-aal*, *-eel*, *-air*, *-s*, *-isch*, *-iek* betekenen 'gerelateerd aan ...'.

muziek	muzikaal
intellect	intellectueel
universiteit	universitair
westen	westers
Australië	Australisch
energie	energiek

6.3.2 Met de suffixen *-achtig*, *-ig*, *-erig* duid je aan dat het adjectief ongeveer hetzelfde betekent als het basiswoord.

twijfel	twijfelachtig	
schat	schattig	(dubbele <i>t</i> voor de uitspraak)
slaap	slaperig	(één <i>a</i> in een open syllabe)
groen	groenig	
nat	nattig	(dubbele <i>t</i> voor de uitspraak)
bloeden	bloederig	

6.3.3 Met het suffix *-baar* duid je aan dat iets mogelijk is. Het suffix *-(e)lijk* duidt op een of andere relatie met het basiswoord.

zien	zichtbaar
leven	leefbaar
lezen	leesbaar

3 Werkwoord

3.1 Overzicht van de tijden

4

De tijden: een overzicht

1	o.t.t.	de onvoltooid tegenwoordige tijd of het presens	Ik schrijf een brief.
2	o.v.t.	de onvoltooid verleden tijd of het imperfectum	Ik schreef een brief.
3	v.t.t.	de voltooid tegenwoordige tijd of het perfectum	Ik heb een brief geschreven.
4	v.v.t.	voltooid verleden tijd of het plusquamperfectum	Ik had een brief geschreven.
5	o.tk.t.	de onvoltooid toekomstige tijd of het futurum	Ik zal een brief schrijven.
6	v.tk.t.	de voltooid toekomstige tijd	Ik zal een brief geschreven hebben.
7	o.v.tk.t.	de onvoltooid verleden toekomstige tijd	Ik zou een brief schrijven.
8	v.v.tk.t.	de voltooid verleden toekomstige tijd	Ik zou een brief geschreven hebben.

3.2 Doen en maken

5	Extraatje: <i>doen en maken</i>
5.1	<i>Doen</i>
5.1.1	Doen = een handeling verrichten, uitvoeren, zich gedragen
	Dat is duidelijk in de volgende voorbeelden:
	Louise heeft de was gedaan .
	Fernand doet de strijk.
	Lena doet de afwas.
	Mariana zal boodschappen doen .
	Anna doet gek.
	Jozefien doet het kalm aan.
	Katrien deed moeilijk.
	Doe je werk goed!

Wat **doet** Victor? Hij is politieman.
Eva heeft niets te **doen**.
Ik heb de hele dag veel te **doen**.
Wat kan ik voor je **doen**, Gilbert?

Het is minder duidelijk in de volgende voorbeelden:

Gerard en David gaan zaken **doen**.
'Je **doet** je ding' betekent 'je doet waar je zin in hebt'.
Hans **deed** zijn vriendje pijn.
Wil je je directeur een plezier **doen**?
Hanne **heeft** een poging **gedaan** om lers te spreken.
Kun je mij een concreet voorstel **doen**?
Mijn collega zal een extra inspanning **doen** om het werk af te krijgen.
Na het eten **doet** mijn vader een dutje.
Flavie **doet** moeite om de dokter te bereiken.
Wil je aan Tamar de groeten **doen**?

5.1.2

Doen = een reactie bij iemand veroorzaken

Die film **doet** me telkens weer huilen.
Chaplin **doet** me lachen!
De juf zal de kindjes **doen** luisteren.
De anesthesist **deed** hem 4 uur slapen.
Kun jij dit horloge **doen** werken?

5.1.3

Het doen = functioneren

De computer **doet** het niet meer.

- 1 Van Dale vermeldt 'het doen' in de betekenis van 'functioneren' als informeel taalgebruik.
2 'Het doen' betekent in informeel taalgebruik ook 'seks hebben'.

5.1.4

Aan iets doen = iets beoefenen

Mijn buurman **doet** al jaren aan sport.
Vind jij dat men hier goed aan politiek **doet**?

5.1.5

Doen = toevoegen

Doe wat suiker bij de rodekool!
An **doet** nooit zout op de aardappelen.

5.2 Maken

5.2.1 Maken = vervaardigen, creëren, herstellen

Dat is duidelijk in de volgende voorbeelden:

Hij **maakt** een lijstje met de verschillende namen.
Mijnheer de Boer wil een website **maken**.
Mijn oma **maakt** lekkere jam.
Kun je nu al plannen **maken** voor de vakantie, Ali?
Wie geen fouten **maakt**, maakt meestal niets.
Willem **maakt** schitterende tekeningen voor zijn meter.
Petra **maakt** altijd haar huiswerk.
Eten **maken** is een van mijn favoriete hobby's.
Op reis **hebben** we veel foto's **gemaakt**.

Maar minder duidelijk in de volgende voorbeelden:

Het voorbeeld **maakt** de regel duidelijk.
Geld **maakt** veel mogelijk.
Zullen we een wandeling **maken**?
Die brochure **maakt** je wegwijs in de stad.
Volgende week gaan Jean en Frida een reisje **maken**.
Hebt u al een keuze **gemaakt**?
Gisteravond **heeft** Nikoleta veel plezier **gemaakt**.
In de les mag je best een grapje **maken**.
Onze firma **heeft** dit jaar veel winst **gemaakt**.
Ronaldinho **maakte** een doelpunt.
De leraar **maakt** een opmerking.
Waar kun je gordijnen laten **maken**?

2.2 Veel uitdrukkingen met *doen* en *maken* komen voor met een vast voorzetsel.

aanspraak maken **op**, een beroep doen **op**

3.3 Afgeleide en scheidbare werkwoorden

3 Afgeleide werkwoorden en werkwoorden met een prefix

3.1 Afgeleide werkwoorden

Afgeleide werkwoorden bestaan uit een *prefix* (voorvoegsel) en een *grondwoord*. We kunnen ze niet scheiden omdat het prefix geen zelfstandig woord is.

Michel **ontloopt** zijn straf niet. (ontlopen)

De avond **verliep** zonder problemen. (verlopen)

Het boek **belooft** tien tot elf hoofdstukken. (belopen)

3.2 Werkwoorden met een prefix

Een aantal andere werkwoorden begint ook met een prefix. Ze zijn echter niet afgeleid van een grondwoord. Het zijn werkwoorden die beginnen met *be-*, *er-*, *ge-*, *her-*, *ont-* en *ver-*. Ook deze werkwoorden zijn niet scheidbaar.

betalen	<i>talen</i> is geen bestaand werkwoord
veranderen	<i>anderen</i> is geen bestaand werkwoord
herinneren	<i>inneren</i> is geen bestaand werkwoord

4 Scheidbaar of niet-scheidbaar?

Hieronder volgt een overzicht van de meest voorkomende afgescheiden delen en prefixen bij scheidbare en niet-scheidbare werkwoorden.

Aan-, *door-*, *om-*, *onder-*, *over-*, *voor-* en *weer-* komen zowel voor in scheidbare als in niet-scheidbare werkwoorden. Ze werden aangeduid met een asterisk*.

4.1 Scheidbare werkwoorden (de klemtoon ligt op het eerste deel)

aan-*	: aanbieden, aankunnen, aankomen ...
af-	: afdrogen, afvallen, afmaken, afspreken, afwassen ...
binnen-	: binnengaan, binnenkomen ...
bij-	: bijpraten, bijkomen, bijsturen, bijschaven ...
buiten-	: buitengaan, buitenkomen ...
door-*	: doorstappen, doorgeven ...
in-	: inhalen, inmaken, invullen, inkijken ...
klaar-	: klaarmaken, klaarzetten ...
langs-	: langsgaan, langskomen, langslopen ...
los-	: losmaken, loslaten ...
mee-	: meegaan, meelopen, meedoen, meerijden ...

na-	: nadenken, nadoen, naleven ...
neer-	: neerkijken op, neerschieten, neerpennen ...
om-*	: omdraaien, omkijken, ompraten ...
onder-*	: onderbrengen, onderliggen, onderlopen ...
op-	: opzoeken, opkijken, opstaan, opruimen, opvallen ...
over-*	: oversteken, overnemen ...
rond-	: rondlopen, rondkijken, rondvragen ...
tegen-	: tegenwerken, tegenvallen, tegenkomen ...
terug-	: terugkomen, teruggaan, terugzien ...
thuis-	: thuiskomen, thuisblijven ...
toe-	: toestaan, toelaten, toedoen, toewensen ...
tussen-	: tussenkomen, tussenplaatsen, tussenvoegen ...
uit-	: uitstappen, uittrekken, uitdoen, uitwerken ...
vast-	: vaststellen, vastleggen ...
voor-*	: voorlezen, voorstellen ...
voort-	: voortdoen, voortbrengen, voortplanten, voortduren ...
weer-*	: weergeven, weerzien ...
weg-	: wegrijden, weggaan, wegdenken ...
enz.	

Maar ook: kennismaken, schoonmaken, ademhalen ...

4.2 Niet-scheidbare werkwoorden (de klemtoon ligt *niet* op het eerste deel)

aan-*	: aanvaarden, aanhoren ...
be-	: bekijken, bestuderen, beleven ...
door-*	: doorleven, doorstaan ...
ge-	: geloven, gebeuren ...
her-	: herkennen, herhalen ...
om-*	: omvatten, omschrijven ...
onder-*	: onderzoeken, ondernemen, onderbreken ...
ont-	: ontmoeten, ontdekken ...
over-*	: overdenken, overleven ...
ver-	: vertellen, veranderen ...
voor-*	: voorspellen, voorzien ...
weer-*	: weerleggen, weerspiegelen ...
enz.	

4.3 Scheidbaar én niet-scheidbaar

Sommige werkwoorden zien er in de infinitief identiek uit, maar ze verschillen in betekenis omdat de klemtoon op een andere plaats ligt.

<u>voork</u> omen:	De achternaam 'Janssens' komt veel voor in Vlaanderen.
voork <u>o</u> men:	Deze vaccinatie voorkomt een mogelijke besmetting met hepatitis C.
<u>doord</u> ringen:	Mijn argumenten dringen niet tot hem door .
doord <u>o</u> ringen:	De geur van sigaretten doordrong de kamer.
<u>overk</u> omen:	Haar boodschap kwam goed over .
overk <u>o</u> men:	Zoiets moois is mij in geen jaren overkomen .
<u>overl</u> open:	Hij is naar de concurrentie overgelopen .
overl <u>o</u> pen:	Voor hij start, overloopt hij de verschillende punten van de vergadering.
enz.	

3.4 Dubbele infinitief

4

De v.t.t. en v.v.t. van deze werkwoorden

4.1

Dubbele infinitief

In de v.t.t. staan het hoofdwerkwoord en het modale hulpwerkwoord of een ander werkwoord met infinitief allebei in de infinitief.

o.t.t.	Hij kan niet zingen. Fransje moet vertrekken.
v.t.t.	Hij heeft nooit kunnen zingen . Fransje is moeten vertrekken .

In de bijzin staan beide infinitieven achteraan:

Loudit zegt dat hij nooit **heeft kunnen zingen**.
Flavie vindt het jammer dat Fransje onmiddellijk **is moeten vertrekken**.

3.5 Zouden

5	<i>Zullen en zouden</i>
5.1	<i>Zullen</i>
	<p><i>Zullen</i> wordt niet alleen gebruikt om de toekomstige tijd te vormen. ☞ hfst. 7, 3.6.1</p> <p><i>Zullen</i> heeft echter nog een aantal andere functies. Hieronder vind je een overzicht.</p>
5.1.1	Een suggestie
	<p>Zullen we iets gaan drinken, Nicky?</p>
5.1.2	Een verplichting of een bevel
	<p>Je zult je aardappelen opeten, Davy!</p>
5.1.3	Een veronderstelling of een vermoeden (vaak met 'wel')
	<p>An en Marian zullen wel te veel aperitiefjes gedronken hebben.</p>
5.1.4	Een belofte
	<p>Ik zal alles voor je doen, Rudy!</p>
5.2	<i>Zou(den)</i>
	<p><i>Zou(den)</i>, de o.v.t. van <i>zullen</i>, gebruik je vooral om de o.v.tk.t. (de conditionalis) te vormen.</p> <p><i>Zou(den)</i> heeft echter nog een aantal andere functies. Hieronder vind je een overzicht.</p>

5.2.1 Een wens of een voorkeur

Ludwig **zou** graag een andere job **hebben**.
Kim **zou** heel graag **slagen** voor haar examens.

5.2.2 Een vriendelijke vraag

Zou je me even **kunnen helpen**?
Zouden jullie enkele minuten **kunnen wachten**?

5.2.3 Een suggestie

Zou je niet beter **stoppen met roken**?
Zouden zij niet beter thuisblijven?

5.2.4 Een onzekerheid

Zou Andy naar dat feestje **komen**?
Zouden Laurel en Hardy de voorstelling **bijwonen**?
Zou Herman me al **vergeten zijn**?

5.2.5 Een voorwaarde

Als ik tijd **zou hebben**, **zou** ik **studeren**.

Ook correct is: Als ik tijd had, studeerde ik.
Als ik tijd had, zou ik studeren.

3.6 Wederkerende werkwoorden

5	Enkele voorbeelden van wederkerende werkwoorden	
	Wederkerend of niet-wederkerend	Altijd wederkerend
	(zich) aankleden	zich iets aantrekken van
	(zich) aanpassen	zich bemoeien met
	(zich) abonneren op	zich gedragen
	(zich) afvragen	zich haasten
	(zich) afdrogen	zich houden aan
	(zich) amuseren	zich inbeelden
	(zich) bewegen	zich schamen over
	(zich) ergeren	zich vergissen
	(zich) herinneren	zich verslikken
	(zich) inzetten	zich zorgen maken over
	(zich) kammen	
	(zich) klaarmaken	
	(zich) omkleden	
	(zich) ontspannen	
	(zich) pijn doen	
	(zich) realiseren	
	(zich) respecteren	
	(zich) scheren	
	(zich) snijden	
	(zich) uitkleden	
	(zich) verbazen	
	(zich) verheugen	
	(zich) verstoppen	
	(zich) vervelen	
	(zich) voelen	
	(zich) voorstellen	
	(zich) wassen	

4 Telwoord

1.2.5	Aaneen of niet aaneen
	We schrijven een getal in één woord tot en met <i>duizend</i> . Na het woord <i>duizend</i> volgt een spatie. Veelvouden van honderd en duizend worden aaneengeschreven. De woorden <i>miljoen</i> en <i>miljard</i> schrijven we los omdat het substantieven zijn (het miljoen, het miljard).
	3 560 378 drie miljoen vijfhonderd zestigduizend driehonderd achtenzeventig

1.3 *Beide, allebei en alle*

Beide, allebei (de) en *alle + getal (de)* zijn ook telwoorden. Je kunt ze voor een substantief plaatsen of zelfstandig gebruiken.

→ Als *allebei* en *alle + getal* voor een substantief staan, dan hoort 'de' erbij.

Het rapport moet ondertekend worden door **beide / allebei de** ouders.
Beide / Allebei de / Alle twee de voorstellen werden goedgekeurd.
Welke trui past bij deze broek? De rode of de grijze? Of gaan ze **alle twee / allebei / beide**?

→ Bij het zelfstandige gebruik van *beide* moet je op de vorm letten. Spreek je over personen, dan schrijf je *beiden*; spreek je over zaken en dieren, dan is het *beide*.

4.1 Breuken en decimalen

4.1.1 Breuken

Je schrijft *breuken* bijna altijd in cijfers. Tussen de twee getallen staat een schuine streep.

Het eerste getal noem je de *teller*, het tweede de *noemer*.

De teller is een hoofdtelwoord, de noemer is een rangtelwoord.

1/5	een vijfde
3/100	drie honderdste
7/42	zeven tweeënveertigste

Opmerkingen

4.1.1.1

→ 1/2 lees je als *een half* / *een halve* als het gaat om een adjectief (*half* voor een het-woord, *halve* voor een de-woord). Is het een substantief, dan zeg je *de helft*.

Mag ik een **halve** kilo sinaasappelen?

Hoeveel kilo sinaasappelen wil je? Een **halve**. [kilo]

Ik wil een **half** koekje.

Wil je een heel koekje? Nee, een **half**. [koekje]

Ik wil de **helft**. [van dat koekje]

- 1 Samenstellingen van de onverbogen vorm van *half* en een getal worden soms aan elkaar geschreven, soms ook niet. Dat hangt af van de betekenis.

halfvier, halftwaalf, een halfbroer, halfgek

- 2 In andere gevallen kan *half* soms aan het woord vast, soms los van het woord geschreven worden. Kijk hiervoor naar de betekenis.

- Hij luisterde met **halfopen** mond. ('halfopen' = adjectief)
- Tandarts: 'Doe je mond eens **half open**.' (= voor de helft open)
- Om het **halfuur** moet je je medicijn nemen. (= om de 30 minuten)
- Ik heb zeker een **half uur** nodig voor die test. (= de helft van een uur)

4.1.1.2

→ 1/4 lees je als *een vierde* of *een kwart*. *Een kwart* is onveranderlijk en staat ook altijd vóór een werkwoord in het enkelvoud.

5 1/4: vijf en een **kwart**

Een **kwart** van het examen was al klaar.

→ Een tijdsaanduiding met *kwart* als eerste of tweede deel schrijf je aan elkaar.

Een **kwarteeuw** geleden was er van mp3's nog geen sprake.

→ $3/4$ is *drie vierde* of *driekwart*.

$5 \frac{3}{4}$: vijf en **driekwart**

Driekwart van de klas is gezakt voor wiskunde.

4.1.1.3

$1 \frac{1}{2}$ schrijf je als *anderhalf* of *anderhalve* of *een en een half* / *halve* (-half bij een het-woord, -halve bij een de-woord).

anderhalve kilo sinaasappelen, **een en een halve** kilo sinaasappelen
anderhalf jaar, **een en een halve eeuw**

4.1.1.4

$2 \frac{1}{2}$, $4 \frac{1}{2}$ enz. schrijf je als *tweeënhalf* / *tweeënhalve*, *vierehalf* / *vierehalve* ...
of *twee en een half* / *halve*, *vier en een half* / *halve* ... (-half bij een het-woord,
-halve bij een de-woord).

De cursus duurde **twee en een halve** / **tweeënhalve** maand.
De omzet is met **vijfenhalf** / **vijf en een half** procent gestegen.

4.1.1.5

Breuken kun je ook zelfstandig of als adjectief gebruiken. Bij zelfstandig gebruik voeg je een n toe aan de noemer.

Een taart bestaat uit **vier vierden**. Ik heb **drie vierden** opgegeten. (drie stukken van elk een vierde)

→ Als een breuk een deel is van een samenstelling, schrijf je die aan het substantief vast.

De socialisten wonnen met een **tweederdemeerderheid**.

→ Als de breuk geen deel is van een samenstelling, schrijf je teller en noemer los van elkaar.

Twee derde van de werknemers werd ontslagen.

→ *Driekwart* is een uitzondering. Je schrijft dit woord altijd aan elkaar.

Driekwart van de studenten kwam te laat.
Mira kocht een prachtige **driekwart**mantel.

4.1.2

Decimalen

Decimalen zoals 4,4 en 36,7 lees je als [vier komma vier] en [zesendertig komma zeven].

5 Voorzetsels

1.1 Voorzetsels die een plaats aanduiden: aan, achter, beneden, bij, boven, door, in, langs, naast, onder, op, rond, te, tegen, tegenover, tussen, voor

(Zie tekening p. 146.)

- (1) De man en de vrouw staan **tegenover** elkaar.
- (2) Er zit champagne **in** de glazen.
- (3) De lamp hangt **aan** het plafond.
- (4) Er hangt een spin **boven** zijn hoofd.
- (9) Er staat een man met vlinderdas **onder** de trap.
- (10) De vrouw heeft een halssnoer **rond** haar hals.
- De vrouw (11) staat **achter** de man (12).
- De man (12) staat **voor** de vrouw (11).
- (14) De man staat te kijken **bij** de rij wachtenden.
- (15) De muis kruipt **door** het gaatje.
- De man (17) leunt **tegen** de tafel.
- (18) De vrouw staat **op** haar stoel.
- (20) De asbak staat **tussen** het glas wijn en het glas bier.
- (21) Het glas bier staat **naast** de asbak.

5.1 Werkwoorden met vaste voorzetsels - uitdrukkingen

3

Werkwoorden en uitdrukkingen met (vaste) voorzetsels

Heel wat werkwoorden staan met een vast voorzetsel. De meeste van deze werkwoorden komen echter ook voor zonder voorzetsel.

Hieronder krijg je een overzicht. Let op: de lijst is niet exhaustief.

3.1

Werkwoorden en uitdrukkingen met het voorzetsel 'aan'

beantwoorden aan	Ik hoop dat mijn profiel aan uw vereisten beantwoordt .
behoefte hebben aan	Iedere mens heeft behoefte aan vriendelijkheid.
belang hechten aan	Hij hecht veel belang aan zijn uiterlijk.
besteden aan	Besteed jij veel geld aan kleding?
deelnemen / meedoen aan	Jacob wil aan die wedstrijd deelnemen / meedoen .
denken aan	Heb je aan me gedacht ?
een hekel hebben aan	Ik heb een hekel aan onze leraar geschiedenis. Hij is verschrikkelijk.
gebrek hebben aan	Hij heeft geen gebrek aan talent.

<p>geven aan gewoon zijn aan grenzen aan herinneren aan</p> <p>herkennen aan liggen aan lijden aan ontsnappen aan schelen aan schuldig zijn aan sterven aan trouw zijn aan twijfelen aan uitgeven aan veranderen aan</p> <p>verslaafd zijn aan voldoen aan</p> <p>de voorkeur geven aan wennen aan</p> <p>werken aan zich aanpassen aan zich eigeren aan zich hechten aan</p>	<p>Frans geeft een geschenk aan Flavie. Guiseia is nog niet gewoon aan het Belgische klimaat. In het noorden grenst België aan Nederland. Kun je me herinneren aan die afspraak? Sergio herinnert me telkens weer aan mijn overdreven snelheid. Je herkent hem aan zijn opvallende bril. Dat je geen werk vindt? Dat ligt aan jezelf! Hij ligt aan slapeelousheid. We zijn op het nippertje aan een controle ontsnapt. Wat scheelt er aan je ogen? Ze zijn helemaal rood. Hij was schuldig aan diefstal. Hij is gestorven aan kanker. Ik ben trouw aan mijn woorden! Ze twijfelt aan haar capaciteiten. Geef jij veel geld uit aan kleding? Ik wil iets veranderen aan mijn uiterlijk. Zal ik mijn haar laten knippen? Ze is verslaafd aan nicotine. Ik verzeker u dat mijn prestaties aan uw verwachtingen zullen voldoen. Ik geef de voorzeker aan avondwerk. Buitenlanders moeten vaak wennen aan de lokale gewoontes. Hij werkt al drie jaar aan zijn proefschrift. Een kameleon past zich aan zijn omgeving aan. Ik erger me aan te luide muziek in de trein. Kleuters hechten zich sterk aan hun ouders.</p>
<p>Werkwoorden en uitdrukkingen met het voorzetsel 'bij'</p> <p>belang hebben bij horen bij het laten bij passen bij</p>	<p>De overheid heeft er alle belang bij om te investeren in werkgelegenheid. Die foto hoort bij het artikel. We zullen het hierbij laten. De les is gedaan voor vandaag. Dat truitje past niet bij die broek.</p>
<p>Werkwoorden en uitdrukkingen met het voorzetsel 'in'</p> <p>delen in geïnteresseerd zijn in geloven in</p>	<p>We zullen allemaal delen in de kosten. Als je geïnteresseerd bent in die baan, kan ik je wel voorstellen aan de projectleider. Geloof jij in wonderen?</p>

<p>3.4</p> <p>Werkwoorden en uitdrukkingen met het voorzetsel 'met'</p> <p>afrekenen met akkoord gaan met bedoelen met beginnen met bevrind zijn met bezig zijn met blij zijn met doorgeaan met dreigen met eindigen met ervaring hebben met felicitieren met gelukkig zijn met het eens zijn met in strijd zijn met kennismaken met klaar zijn met meedoen met meegaan met omgaan met</p>	<p>Interesse hebben in plezier hebben in slagen in slecht / goed / sterk zijn in teleurgesteld zijn in verdelen in verschillen in vertrouwen stellen in zich mengen in zich specialiseren in zich verdiepen in zich vergissen in zijn hebben in</p> <p>Ik heb geen interesse in wijskunde. Ik hou me liever bezig met talen en economie. Je zag dat hij plezier had in zoveel belangstelling. Hij slaagt er niet in op tijd te komen. Wim is goed in onderhandelen. Toen hij weer zakte voor zijn examen, was zijn moeder erg teleurgesteld in hem. Kun jij de taart in acht stukken verdelen. Ruth? Beide vriendinnen verschillen twee jaar in leeftijd. Je moet kritischin blijven en niet te veel vertrouwen stellen in de populair media. Je moet je niet mengen in anderen's zaken. Mijn zus specialiseert zich in kindergeneeskunde. Voor zijn proefschrift verdiept Thomas zich in de poëzie van Yeats. Ik had niet gedacht dat het je ging lukken. Ik heb me in jou vergist. Ik heb zinn in lasagne.</p> <p>In het maffamilieu rekent men af met zijn vianden. Ik ga niet akkoord met jou. Ik denk er helemaal anders over. Wat bedoel je met die opmerking, Dave? Kunnen we met de les beginnen? Is Christelle bevrind met zulke types? Dat had ik niet van haar verwacht. Wacht even, ik ben bezig met mijn schoolwerk. Mijn man was heel blij met het cadeau'tje. Moet ik zwingen? Nee, ga gerust door met praten. Mijn baas is niet tevreden en dreigt met ontslag. De band eindigde met een prachtig bisnummer. Hebt u ervaring met opnameapparatuur? Mag ik u felicitieren met uw nieuwe job? Ik ben erg gelukkig met de stand van zaken nu: alles verloopt prima. Ik ben het niet helemaal met je eens. Dat is volledig in strijd met wat hij beloofd heeft. Gisteren heb ik kennismakaakt met mijn nieuwe collega. Ik ben klaar met de oefening. Wie wil met ons meedoen? Mag ik met je meegaan naar dat dansfeest? Met zulke mensen ga je beter niet om.</p>
---	--

ophouden met rekening houden met spreken met stoppen met te maken hebben met	Kun je nu ophouden met zeuren, Siemen? Je kunt niet met iedereen rekening houden . Kan ik even met de directeur spreken ? Rony gaat stoppen met werken. Ik weet niet precies waarom ze zo down is de laatste tijd, maar het heeft met haar werk te maken. Dieter is tevreden met alles wat je hem geeft. Met wie gaat Kitty trouwen? Met Renaudi! Je kunt geen appels met peren vergelijken ! Roeland heeft het moeilijk. Hij worstelt met een aantal zware problemen. Dorothea bemoeit zich altijd met de problemen van anderen.
--	--

5 Werkwoorden en uitdrukkingen met het voorzetsel 'naar'

hunkeren naar informeren naar kijken naar luisteren naar ruiken naar smaken naar snakken naar solliciteren naar staren naar streven naar telefoneren naar uitkijken naar verlangen naar verwijzen naar vragen naar wijzen naar zoeken naar	Ik hunker naar een beetje aandacht van jou. Informeert eens naar zijn leeftijd. Kijken we vanavond naar die film op tv? Luister nu eens naar mei! Die zeep ruikt naar lavendel. Lekker! Dat smaakt naar meer! Wat is het toch koud hier ... Ik snak naar de zoni! Hij solliciteert naar de functie van marketingmanager. Waarom zit je zo naar mij te staren , lieverd? Iedereen streeft naar geluk in het leven. Mag ik even telefoneren naar mijn moeder? Ik kijk uit naar dat concert. Mariëen heeft de laatste tijd zoveel te doen; ze verlangt naar een beetje rust. Voor verdere informatie verwijs ik u naar mijn cv. U moet vragen naar mijnheer Devos. Hij zal u kunnen helpen. Je mag niet naar de mensen wijzen , dat is onbeleefd. Ik heb in de bibliotheek uren gezocht naar een tijdschrift uit de jaren 50, maar ik heb niets gevonden.
--	--

5 Werkwoorden en uitdrukkingen met het voorzetsel 'om'

geven om lachen om rouwen om schreeuwen om smeken om verdriet hebben om	Frits geeft niet om luxe. Hij vindt gezelligheid belangrijker. Niemand lacht om zijn grapjes. Anita rouwt om de dood van haar grootmoeder. De puber schreeuwt om aandacht. De bedelaar had niets en smeekte om een beetje geld. Paola heeft verdriet om de dood van haar hond.
--	---

antwoorden op boos / kwaad zijn op dol / gek zijn op een beroep doen op een uitzondering zijn op hopen op ingaan op invloed hebben op jaloers zijn op kritiek hebben op	Niemand kon antwoorden op die moeilijke vraag. Ik was zijn verjaardag vergeten en nu is hij boos / kwaad op me. Ik ben dol / gek op chocolade. Om dit probleem op te lossen doe ik een beroep op jouw expertise. Dat is een uitzondering op de regel. Ik hoop op een snel weerzien! Met plezier ga ik op uw uitnodiging in. Reclame heeft invloed op ons koopgedrag. Ze kan zo goed zingen! Ik ben jaloers op haar. Sommige mensen hebben altijd kritiek op anderen's werk.
--	---

Als je oversteekt, moet je **op** het verkeer **letten**!
Die tweelingen **lijken** als twee druppels water **op** elkaar.

Tijdens een sollicitatiegesprek moet je **de nadruk leggen op** je beste kwaliteiten.
Ik ga twee weken naar Marokko. Kun jij **op** mijn kat **passen**?

De directeur heeft nog altijd niet **gereageerd op** mijn e-mail.
Elk kind **heeft recht op** onderwijs.
We **rekenen op** je komst. We kunnen niet zonder jouw hulp.

Als de boer gaat jagen, **schiet hij op** fazanten.
Op welke kandidaat ga jij **stemmen** bij de volgende verkiezingen?

Barbara heeft het erg moeilijk, maar ze kan **steunen op** haar vrienden en familie.

Ik wil nog even **terugkomen op** wat je daar net zei.
Je moet die regel **op** alle het-woorden **toepassen**.

Hij is **trots op** zijn zoon.
Mendel is zo **verliefd op** hem!
Wanneer **vertrekken we?** Meteen, ik **wacht nog op** Dolores en Liesbeth.

Ik moet u wel **wijzen op** de risico's van dit project.
Max heeft **zich op Newsweek gebonneerd**.

De auteur **baseert zich op** de resultaten van een recent onderzoek.
Ik **verheug me al op** de vakantie!

Je moet je **degeelijk voorbereiden op** je sollicitatiegesprek.

wijzen op
zich abonneren op
zich baseren op
zich verheugen op
zich voorbereiden op

Werkwoorden en uitdrukkingen met het voorzetsel 'over'

beslissen over	Daar kan Jurgen niet alleen over beslissen .
gaan over	Dat boek gaat over de geschiedenis van Europa.
het eens zijn over	Zijn jullie het eens over de kleur van de gordijnen?
klagen over	Het enige wat hij doet is klagen. Hij klaagt over alles.
nadenken over	Dat is een moeilijke kwestie. Mag ik er even over nadenken ?
praten / spreken / vertellen over	We praten / spreken / vertellen over onze vakantie.
schrijven over	Die auteur schrijft over de geschiedenis van Europa.
tevreden zijn over	Marga was erg tevreden over de opbrengst van de tombola.
vertellen over	Heb ik je al verteld over mijn knappe collega?
zich verbazen over	Ik verbaasde me over zijn vooruitgang.
zich zorgen maken over	Hij is zo vermagerd. Ik maak me zorgen over hem.
zwingen over	Margherita zwijgt in alle talen over gisteravond.

Werkwoorden en uitdrukkingen met het voorzetsel 'tot'

aanzetten / aansporen tot	Sommige videospelletjes zetten / sporen aan tot geweld.
behoren tot	De hangende tuinen van Babylon behoren tot de zeven wereldwonderen.
bereid zijn tot	Ben je bereid tot extra inspanningen?
bijdragen tot	Een goede opvoeding draagt bij tot een gelukkig leven.
dienen tot	Waartoe dienen die knopjes?
dwingen tot	Ik dwing mijn zoon tot stijfheid.
in staat zijn tot	Frederic is niet in staat tot grote prestaties.
overgaan tot	Laten we nu overgaan tot de prijsuitreiking.
spreken tot	De conferencier sprak tot het publiek.
veroordelen tot	De dief werd veroordeeld tot 3 jaar celstraf en een geldboete van 5 000 euro.
verplichten tot	Die school verplicht haar studenten tot het dragen van een uniform.
Zich beperken tot	Je moet je beperken tot de kern van de zaak.
zich richten tot	TV-JUNIOR richt zich tot jonge kijkers.
zich verbinden tot	Als u dit contract tekent, verbindt u zich tot een absolute zwijgplicht.

3.10 Werkwoorden en uitdrukkingen met het voorzetsel 'tegen'

bezaar hebben tegen	Heb je er bezwaar tegen dat we bij jou logeren?
opgewassen zijn tegen	Manuela is niet opgewassen tegen zoveel kritiek.
opwegen tegen	Je moet nagaan of de voordelen opwegen tegen de nadelen.
protesteren tegen	De werknemers protesteren tegen een nieuw ploegensysteem.
vechten tegen	Bernad vecht tegen een agressieve kanker.
verzekeren tegen	Ben je verzekerd tegen diefstal?
vriendelijk / lief zijn tegen	Wees alsjeblieft vriendelijk / lief tegen Claudia. Ze is zo onzeker.
zich verzetten tegen	De crimineel verzette zich heftig tegen de politie toen hij gearresteerd werd.

3.11 Werkwoorden en uitdrukkingen met het voorzetsel 'uit'

afleiden uit	Uit zijn woorden kon ik afleiden dat hij ontgoocheld was.
bestaan uit	Mijn boek bestaat uit veertien hoofdstukken.
concluderen / besluiten uit	We kunnen uit dat onderzoek concluderen / besluiten dat de vergrijzing blijft toenemen.
ontstaan uit	Uit misverstanden ontstaan vaak nodeloze ruzies.
opmaken uit	Dit is erg onduidelijk. Wat moet ik daaruit opmaken ?

3.12 Werkwoorden en uitdrukkingen met het voorzetsel 'van'

afhangen van	Gaan we naar buiten? Dat hangt van het weer af .
afhankelijk zijn van	Tot 1830 was België afhankelijk van Nederland.
afstand doen van	Een gevangene moet afstand doen van zijn vrijheid.
bang zijn van	Michaëla is bang van muizen.
bevallen van	Carmen is vorige week bevallen van een dochtertje.
dromen van	Hij droomt van een leven zonder zorgen.
een afkeer hebben van	Jaren was ik verslaafd, maar nu heb ik een afkeer van roken.
gebruikmaken van	Voor de presentatie mag je gebruikmaken van de projector.
genieten van	Ik heb erg genoten van de vakantie.
houden van	Ik hou van jou.
iemand beschuldigen van	Ze beschuldigden die man van diefstal.
leven van	Van de liefde alleen kun je niet leven .
op de hoogte zijn van	Mateo was niet op de hoogte van die verandering in het programma.
overtuigen van	Marcus bleef bij zijn standpunt. Ik kon hem niet

proeven van
 Will je eens **proeven van** de soep?
 Multinationals **profiteren van** de groeiende
 koopkracht van de mensen.
scheiden van
 Ze is niet meer gelukkig in haar huwelijk. Ze wil
scheiden van haar man.
schrikken van
 Ik ben erg **geschrokken van** dat nieuws.
spijt hebben van
 Rauli heeft erg veel **spijt van** wat hij gezegd heeft.
uitgaan van
 Ik ga **ervan uit** dat je je best zult doen.
verloksen van
 Ze **verdenken** hem van moord.
 Gelukkig heb je me van die man **verlost**. Hij is erg
 onaangenaam!
verschillen van
 Die twee mensen **verschillen** erg van elkaar qua
 temperament.
vrij zijn van
 Francis is **vrij van** vooroordelen.
vrijspreken van
 Hij werd **vrijsproken van** moord.
winnen van
 De favoriet heeft in drie sets **gewonnen van** zijn
 tegenspeler.
zeker zijn van
 Vertrekt de trein om kwart over drie? **Ben** je daar wel
zeker van?
zich bewust zijn van
 Joren is **zich niet bewust van** zijn probleem.

voelen voor
 voelen voor
vrezen voor
 waarschuwen voor
waarschuwen voor
 zakken voor
zakken voor
zich interesseren voor
 zich schamen voor
zich schamen voor
zich verontschuldigen voor
 zich verontschuldigen voor
 zorgen voor
 betalen.
Voel je iets voor mij, Cleo?
 Ik **vrees voor** een slechte afloop.
 Ik moet je **voor** hem **waarschuwen**, hij is geen
 gemakkelijke man.
 César heeft het niet gehaald. Hij is **gezakt voor** zijn
 rflexamen.
 Bartolo **intresseert zich voor** muziek.
 Ik **scham me voor** de Belgische politiek.
 Ik **verontschuldig me voor** mijn late reactie.
 Wil je **voor** de cavia **zorgen** als ik met vakantie ben?

3 Werkwoorden en uitdrukkingen met het voorzetsel 'voor'

bang zijn voor
 Ze is **bang voor** het donker.
begrip hebben voor
 Ik heb **begrip voor** uw beslissing.
belangstelling hebben voor
 Wie **belangstelling heeft voor** deze vacature, moet
 zo snel mogelijk contact met mij opnemen.
bestemd zijn voor
 Huur-dvd's zijn **alleen bestemd voor** gebruik in de
 familiekring.
blind zijn voor
 Tamara is **blind voor** zijn gebreken.
danikbaar zijn voor
 Ik **ben** je erg **dankbaar voor** je hulp.
iemand danken / bedanken
Dank / Bedankt voor je assistentie!
 voor
geschikt zijn voor
 Deze film is niet **geschikt voor** kinderen.
gevoelig zijn voor
 Let op! Ze is erg **gevoelig voor** commentaar.
kiezen voor
 Ik kies **bewust voor** mijn carrière.
leven voor
 Lars **leeft voor** zijn werk.
opdraaien voor
 Wie **draait voor** de kosten **op**?
openstaan voor
 Ik **sta open voor** kritiek!
opkomen voor
 Het WWF **komt op voor** de rechten van dieren.
slagen voor
 Is hij **geslaagd voor** zijn examen?
studeren voor
 Helena **studeert voor** arts.
uitkomen voor
 Wees eerlijk en **kom uit voor** je mening.
vechten voor
 De gewonde **vecht voor** zijn leven.
verantwoordelijk zijn voor
 Wie **verantwoordelijk is voor** de schade, zal moeten

6 Er

6

Idiomatische uitdrukkingen met *er*

Het woordje *er* komt ook in verschillende vaste uitdrukkingen voor. Hieronder vind je enkele voorbeelden:

eruitzien	<i>het voorkomen hebben</i> Je ziet er goed uit! Ben je naar de kapper geweest?
er niets mee te maken hebben	<i>er niet mee verbonden zijn</i> Dat heeft er niets mee te maken!
zich ergens bij neerleggen	<i>een situatie accepteren</i> Yvette legt zich erbij neer.
er genoeg van hebben	<i>een situatie beu zijn</i> Ik heb er genoeg van. Ik ga weg.
eropuit trekken	<i>vertrekken, ergens naartoe gaan</i> De scouts trekken eropuit.
eropuit zijn	<i>de bedoeling hebben om</i> Gregory is eropuit om directeur te worden.
erop na houden	<i>hebben</i> Die sekte houdt er vreemde gewoontes op na.
ertegenaan gaan	<i>een grote inspanning leveren</i> Onze burens zijn er flink tegenaan gegaan en hebben op één dag alles verhuisd.
ervan uitgaan	<i>iets met zekerheid verwachten</i> Ik ga ervan uit dat Donald niet meer terugkomt.
eronderdoor gaan	<i>ten onder gaan, bezwijken aan iets</i> Na een maandenlange depressie ging Roza eronderdoor.
enz.	

7 Indirecte rede

2.3 Indirecte rede

Alle zinnen, affirmatief of vragend, kun je ook indirect formuleren.

Het is hier verschrikkelijk koud.

Wat zeg je? Ik zeg **dat** het hier verschrikkelijk koud is.

Wanneer komt Carol terug?

Wat vraag je? Ik vraag **wanneer** Carol terugkomt.

2.3.1 Het voegwoord in de indirecte rede

Het is hier verschrikkelijk koud. *Ik zeg **dat** het hier verschrikkelijk koud is.*

a

b

c

a'

De directe zin (a) krijgt in de indirecte rede een bijzinstructuur (a'). In de indirecte rede introduceert de hoofdzin (b) de bijzin. Het voegwoord (c) hangt samen met het werkwoord in de hoofdzin (b).

→ Een hoofdzin met een *mededelend* werkwoord of een constructie die *zekerheid* uitdrukt, krijgt het voegwoord **dat**.

Bv. zeggen, menen, meedelen, beamen, denken, geloven, bevestigen, stellen, zeker weten, betwijfelen, veronderstellen, vertellen ... + **dat**.

De minister zegt: 'De regering moet dit probleem oplossen.'

→ De minister heeft bevestigd / gezegd / meegedeeld **dat** de regering dit probleem moet oplossen.

→ Een hoofdzin met een *vragend* werkwoord of een constructie die *onzekerheid* uitdrukt, krijgt het voegwoord **of**.

Bv. vragen, niet weten, willen weten, niet zeker weten, zich afvragen, benieuwd zijn ... + **of**.

Kristi vraagt: 'Vind je dit een goed idee?'

→ Kristi wil weten **of** je dit een goed idee vindt.

→ Is de basiszin een vraagzin met vraagwoord, dan wordt het vraagwoord het voegwoord.

Ik vraag: '**Wie** heeft die lekkere taart gemaakt?'

→ Ik zou weleens willen weten **wie** die lekkere taart gemaakt heeft.

Hij vroeg: '**Waarover** zitten jullie te praten?'

→ Hij vroeg **waarover** we zaten te praten.

Coherentie in tijden en voornaamwoorden

Let erop dat je bij het transformeren van een directe naar een indirecte zin een logische structuur behoudt. Let ook op de tijden van de werkwoorden.

Hij vraagt (o.t.t.): 'Heb je honger?'	Hij vraagt (o.t.t.) of ik honger heb (o.t.t.).
Hij vroeg (o.v.t.): 'Heb je honger?'	Hij vroeg (o.v.t.) of ik honger had (o.v.t.).
Hij vraagt (o.t.t.): 'Heb je al gegeten (v.t.t.)?'	Hij vraagt (o.t.t.) of ik al gegeten heb (v.t.t.).
Hij vroeg (o.v.t.): 'Heb je al gegeten (v.t.t.)?'	Hij vroeg (o.v.t.) of ik al gegeten had (v.v.t.).

→ Je moet de persoonlijke voornaamwoorden ook vaak aanpassen.

'Ik moet nu gaan', zei ze.

Ze zei dat **ze** nu moest gaan.

Diane vroeg: 'Hebben **jullie** Ann gezien?' Diane vroeg of **we** Ann gezien hadden.